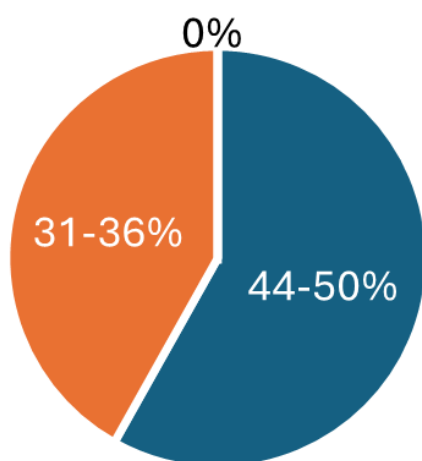

Põllumajandustootjate koostöö areneb ja Eesti toidu populariseerimine on oluline, kuna maailma kaubanduspoliitika aasta oli pingeterohke

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arv on aasta-aastalt kasvanud. Kui aastal 2022 oli meil ainult üks tootjaorganisatsioon, siis praeguseks on tunnustuse saanud üheksa tootjaorganisatsiooni. 2025. aastal sai tunnustuse kartulisektoris tegutsev tootjaorganisatsioon. Tunnustatud tootjaorganisatsioonidel on võimalus saada oma kestliku arengu tagamiseks ka organisatsiooni arendamise toetust.

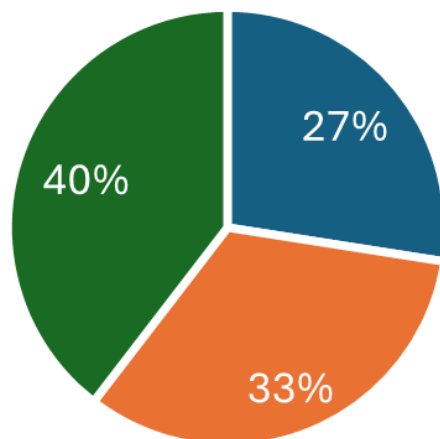
Mõistmaks **põllumajandustootja positsiooni siseturul** on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tellinud uuringu „Eesti põllumajandussaaduste turgu enam iseloomustavate toidukaupade hinna kujunemine ja tootja ning töötaja positsioon tarneahelas“, mis näitab seda, kui suur osa toote lõpphinnast jääb põllumajandustootjale, kui palju töötajale ning kui palju jaekaubandusele. Uuring keskendub Eesti olulisematele toidukaupadele – piim, liha, teraviljatooted, köögiviljad ja munad – ning avalikustatakse Maaelu Teadmuskeskuse kodulehel. Näitena saab uuringust välja tuua 2025. aastal kile- ja purepakendis piima jaehinna kujunemise.

Kilepakendis piima (2,5%) jaehinna kujunemine

- põllumajandustootja osa
- tööstuse osa
- jaekaubanduse osa

PUREpakendis piima (2,5%) jaehinna kujunemine

- põllumajandustootja osa
- tööstuse osa
- jaekaubanduse osa

Turukorraldus

2025. aasta 1. jaanuarist jõustus täies ulatuses Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus 2023/2429, mis sätestab värsket puu- ja köögivilja turustusstandardite kõrval ka mitu erandit toidukao ja toidu raiskamise vältimiseks ning annetamise korral. Muu hulgas ei kohaldata turustamisstandardit toodete puhul, mis on ette nähtud töötlemiseks või mida tootja müüb otse tarbijatele otsemüügi teel või liikmesriigi määratletud kohalikul turul; annetamisel peab värsket puu- ja köögivilja vastama üldistele turustamisstandarditele ja tootel peab olema märgis, et see on ette nähtud annetamiseks.

2025. aasta mais jõustus regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Puu- ja köögivilja turustusstandardite kohaldamise täpsemad nõuded ja järelevalve kord“, milles sätestati mõiste „kohalik turg, mis asub 300 kilomeetri kaugusel tootjast“. Seega lisaks juba varem kehtinud turustusstandardite kohaldamise vabastustele (tooted, mis on ette nähtud töötlemiseks, sh koduseks töötlemiseks või söödaks, või tooted, mida tootja müüb oma ettevõttest või otsemüügi teel lõpptarbijale) ei kohaldata turustusstandardi nõudeid puu- ja köögiviljadele, mida nende kasvataja müüb otse tarbijale kohalikul turul, mis asub Eestis kuni 300 kilomeetri kaugusel tema tootmisest. Erand aitab vähendada toidu kadu ja raiskamist.

Ühise turukorralduse määrust (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 1308/2013) ootavad ees **muudatused**. Praegu on töös kaks muudatuste paketti, läbirääkimised liidu tasandil on käimas ja lõplikku kompromissi saavutatud ei ole.

Esimese ettepaneku eesmärk on parandada põllumajandustootjate positsiooni toiduainete tarneahelas, sätestades muu hulgas kohustuslikud kirjalikud lepingud põllumajandustootja ja tarnija vahel, kehtestades kohustuslikud vahendusmehhanismid aitamaks lahendada vaidlusi kirjalike lepingute sõlmimisel ning laiendades konkurentsieeskirjade erandit tunnustamata tootjaorganisatsioonidele. Sektori kaasamisel kujundasime Eesti seisukohad olulisemates teemades. Eesti ei toeta kohustuslikke kirjalikke lepinguid ega vahendusmehhanisme, samuti konkurentsieeskirjade erandi laiendamist tunnustamata tootjaorganisatsioonidele.

Teine ettepanek puudutab muudatusi uuel finantsperioodil. Toetamaks valgukultuuride kasvatamist ja vähendades seeläbi liidu sõltuvust valgukultuuride impordist ning suurendades taimsete valkude tarbimist, luuakse ühise turukorralduse määrusesse eraldi valgukultuuride sektor. See annab võimaluse valgukultuuride tootjatel tootjaorganisatsioonide ja tootmisharudevaheliste organisatsioonide tunnustamiseks ja sektoripõhiseks sekkumiseks. Valgukultuurid aitavad säilitada ja parandada mulla kvaliteeti ning viljakust, süsiniku ja lämmastiku sidumist ning suurendada bioloogilist mitmekesisust, tänu millele nad aitavad täita liidu keskkonna- ja kliimaeesmärke. Samuti sätestatakse võimalus turustusstandardite kehtestamiseks valgukultuuridele, veise-, sea-, lamba- ja kitselihale ning juustule. Suurendamaks siseturu läbipaistvust liha tootjate ja tarbijate jaoks sätestatakse turustatavale lihale ja lihatoodetele reserveeritud nimetused. Innovatsioon ja biomajanduse kasv on toonud kaasa uusi rakendusi kanepi biomassile, mille valmistamiseks kasutatakse kanepitaime kõiki osi. See annab põllumajandustootjatele lisavõimalusi taime väärimiseks lisaks kiutootmisele ning muudab kanepi atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks põllukultuuriks. Lisaks on kanepi kasvatamine keskkonna ja kliima seisukohalt kasulik, kuna see ei nõua pestitsiidide ega väetisi ning parandab mulla struktuuri. Muudetakse ka koolikava toetuse põhimõtteid ja rahastust, millega liikmesriikidele soovitakse anda suurem otsustuspädevus.

Eesti toidu populariseerimine

Ministeeriumis töötame iga päev selle nimel, et kohalik toit oleks hinnatud. Tarbijasuunaline teavitustöö on sõlmtähtsusega, et edendada ja tutvustada Eesti mitmekülgset toidukultuuri, tuua esile toidutootjaid ning mõtestada kohaliku eelistamise laiemat mõju. Teadlike ostuotsuste kaudu saab igaüks vastavalt oma võimalustele toetada kohalikke tootjaid ja anda sellega otsese panuse toidujulgeolekusse – kriisid on näidanud, kui haavatavad võivad olla pikad tarneahelad, mistõttu on eriti oluline hoida toidutootmine Eestis elujõulisena.

2025. aasta septembris tähistati ministeeriumi eestvedamisel juba 11. korda **Eesti toidu kuud**. Üle Eesti toimus ligi 40 toidule pühendatud festivali, laata ja muud sündmust, lisaks pakkusid enam kui 30 restorani erimenüüsid ning Eesti tooteid tõstsid esile ka jaeketid (Coop, Prisma, Rimi, Selver). Pealinnas liitusid Eesti toidu kuu programmiga kümnekond Tallinna hotelli, kus kodumaine toit oli hommikusöögilauas selgelt märgistatud.

Lisaks praeguste tarbijate teadlikkuse tõstmisele tuleb pöörata tähelepanu ka uue põlvkonna harimisele ja neis tarbimisharjumuste kujundamisele. Seetõttu toob ministeerium koostöös Eesti Peakokkade Ühendusega lapsi toiduvalmistamise juurde projektiga „**Peakokad koolis**“, kus peakokad viivad Eesti toidu loo ja praktilised toiduvalmistamise oskused kodundustundi. Oktoobrist detsembrini külastasid 19 peakokka koole igas maakonnas; kokku käidi läbi 44 kooli ning projektis osales ligikaudu 950 õpilast, kes said teadmisi toiduohutusest ja tervislikumatest valikutest ning valmistasid peakoka juhendamisel toitu värsketest toorainest.

Alates 2016. aastast valib ministeerium aasta toidupiirkonda, et tuua esile Eesti eri paikadele iseloomulikke maitseid, tutvustada kohalikke tootjaid ning edendada ettevõtjate ja kogukondade koostööd. Läbi aastate on selle tulemusena sündinud mitu sündmusi ja algatust, mis rõõmustavad nii kohalikke kui ka külalisi ka pärast tiitliaasta lõppu – näiteks Vananaiste Suve programm Hiiumaal, Suur Peipsi Toidu tänav või avatud triiphonete ja aedade päev Põhja-Eestis.

2025. aasta toidupiirkond Tartumaa näitas samuti uhkeid tulemusi: maitsete aasta jooksul toimus 135 toidu- ja turismisündmust ligi 150 000 küllastajaga, korraldati 41 töötuba ning loodi 115 retseptiga kogumik ja retseptide veebikogu. Valmis Tartumaa toiduajaloo uuring, töötati välja Tartumaa erimenüüd, alustati koostööd jaekaubandusega (COOPis tutvustati märgise „Tartumaine Toit“ kandjaid) ning omavalitsused sõlmisid maitsete aasta raames hea lasteaia- ja koolitoidu kokkuleppe.

Tartumaa maitsete aasta kõlas kaugemale ka meedias: kokku oli üle 300 meediakajastuse, üle kuue miljoni lugejakontakti, sotsiaalmeedias vaadati postitus ligikaudu 7,4 miljonit korda ning kogu meediakajastuse ulatus küündis 14 miljoni vaatamiseni.

Kohaliku toidu populariseerimine ja mainekujundus on oluline, sest see aitab selgitada tarbijatele Eesti toidutootjate igapäevast tööd ja maaelu väärtust, hoiab kodumaise tootmise elujõulisena ning annab kindlust, et ka kriisides suudame oma toidulaual rohkem toetuda Eesti enda toidule.

2025. aasta oli maailma kaubanduspoliitikas pingeterohke

Aasta algas Euroopa Komisjoni ettepanekuga kehtestada **ülikõrged tollitariifid Venemaa ja Valgevene toidule, väetistele ja kalale**. Kuigi Eesti on alati olnud selle meetme pooldaja, puudus Euroopa Liidus konsensus. Pikkade kõneluste tulemusena tehti põllusaaduste nimekirja lühemaks – näiteks jäeti välja linaseeme, kuna ravimi- ja tervisetoodete tööstuse jaoks olulist toorainet toodab maailmas vaid paar-kolm riiki. Ka kala asjus ei suudetud aasta jooksul kokku leppida. Jaanuaris USA presidendiks saanud Donald Trump ähvardas kogu maailma ja ka Euroopa Liitu tollitariifidega ning viis oma lubadused täide aprillis, teatades 34 protsendi suurustest tollitariifidest Euroopa Liidu kaupadele. Seepeale teatas Euroopa Liit plaanist vastata 25-protsendiliste tollitariifidega USA kõikidele kaupadele ja valmistati ette ka vastav seadusakt.

Järgnevalt alustas USA aga kaubanduskõnelustega, kuni **lepiti kokku vastastikused tollitariifid** ja aasta teisel poolel hakkasid Euroopa Liidu kaupadele kehtima USAs 15-protsendilised imporditollid. USA kasutas tolliähvarduste taktikat kogu maailmas, sundides riike tegema tollipoliitikas järeleandmisi oma kaupadele. USA tolliähvarduste tagajärjel läks Euroopa Liidus suve hakul kiireks ka kaubanduslepingute vormistamisega, et kiiresti mitmekesistada Euroopa Liidu tarneahelaid. Juba aastaid kestnud kõneluste tulemustena rakendus alates 1. veebruarist 2025 Euroopa Liidu ja Tšiili vabakaubandusleping, aga lükati edasi Mehhikoga vabakaubanduslepingu ratifitseerimine.

Hoolimata Ukraina piiririikide protestidest jõustusid 2025. aasta teises pooles ka Euroopa Liidu ja Ukraina vaheline põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond (DCFTA) ning Euroopa Liidu ja Moldova

vaheline põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond (DCFTA), mille kaubanduse osast moodustab tähtsa osa põllumajanduskaubandus.

Paralleelselt aktiveerusid kaubanduskõnelused Filipiinide, Tai, Malaisia, Araabia Ühendemiraatide ja Indiaga ning Aafrika riikidega ja lõpetati vabakaubanduslepingu kõnelused Indoneesiaga. Jätkus töö ka Mercosuri riikidega (Argentina, Brasiilia, Paraguay ja Uruguay), kellega allkirjastati vabakaubandusleping. Mercosuri leping sai kogu aasta jooksul palju tähelepanu võrreldes kaubanduskõnelustega teistes piirkondades.

Kõige selle taustal jätkus kogu aasta vältel pidev kaubandusvaidluste lahendamine Hiinaga, kes rakendab Euroopa Liidu subsidiumite vastaseid tasakaalustavaid tolle piimakaupadele ja dumpinguvastaseid tolle sealihale ja konjakile.

Euroopa Liidu kaubanduspoliitika on edukas ja sellest võidab ka Eesti

Euroopa Liit on maailma suurim toidu ja põllusaaduste importija ja eksportija. Euroopa Liidu kaubanduspoliitika 2025. aasta **aruande** kohaselt aitab Euroopa Liidu ulatuslik kaubanduslepingute võrgustik ettevõtetal leida oma ekspordile alternatiivseid turge, vähendades samal ajal sõltuvust keerulises geopoliitilises keskkonnas. Viimasest aruandest selgub, et Euroopa Liidu kaubanduslepingud suurendavad liidu ettevõtjate vastupanuvõimet ja konkurentsivõimet – 2024. aastal kasvas kaupade eksport Euroopa Liidu 76 sooduskaubanduspartnerriikidesse kaks korda rohkem kui eksport riikidesse, mis ei ole hõlmatud vabakaubanduslepinguga.

Euroopa Liidu kaubanduslepingud toetavad ka mitmekesistamist ja tarneahela stabiilsust. Eksport mõnda peamisesse partnerriiki, nagu Mehhiko, Norra, Šveits ja Ühendkuningriik, kompenseeris liidu Venemaa-vastaste sanktsioonide tõttu vähenenud kaubamüüki ja täitis Venemaalt sanktsioonide tagajärjel tekkinud tühimiku. Kaubandustõkete ennetamine ja kõrvaldamine kolmandates riikides on liidu kaubanduse kasvu seisukohalt endiselt ülioluline – ainuüksi 2024. aastal kõrvaldati 44 sellist tõket.

Aktuaalne ja olulise mõjuga on raadamisest ja metsade degradeerumisest vabade kaupade määrus (EL) 2023/1115, mis pidi algselt kohalduma juba 2025. aasta lõpus, kuid lükati viimasel hetkel aasta võrra edasi – uus rakendumise kuupäev on 30. detsember 2026, mikro- ja väikestele ettevõtjatele rakendub määrus 30. juunist 2027. Samuti viidi sisse olulised lihtsustused. Määrus sätestab, et ettevõtjad, kes lasevad turule määrusega hõlmatud tooteid, nagu kohv, kakao, veised, soja, õlipalm ja puit, peavad täitma hoolsuskohustust ja tagama, et need tooted on raadamisvabad. Kui algselt pidid hoolsuskohustust täies ulatuses täitma kogu tarneahela ettevõtjad, siis muudatusega jäetakse hoolsuskohustus ja vastutus ainult esmasele turule lubajale. Samuti on lihtsustatud hoolsuskohustusnõuet mikro- ja väikestele ettevõtjatele, kes tegutsevad vähese raadamise riskiga riigis, sh Eesti. See lihtsustus on oluline meie liha- ja piimaveisekasvatajatele. Liikmesriigid pidid määrama pädevad asutused, kes määruse kohaldumise järele valvavad. Eesti on pädevaks asutuseks nimetanud Keskkonnaameti, kuid järelevalve teostamine on jagatud Keskkonnaameti (mittetoidugrupp ehk puit) ning Põllumajandus- ja Toiduameti (toidugrupp) vahel.

Viimati uuendatud 08.04.2026